

Rapport

Nader onderzoek naar vleermuizen en gierzwaluwen Wet natuurbescherming

Locatie : Huygenskwartier, Voorburg
Kenmerk : 2008N965/REI/rap1
Datum : 29 september 2020

Auteur :
Vrijgave :
Email :
Telefoon :

Opdrachtgever : Waaijer Projectrealisatie b.v.

© IDDS b.v. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch of anderszins zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van de uitgever.

Samenvatting

In opdracht van Waaijer Projectrealisatie B.V. is in het voorjaar en zomer van 2020 een nader ecologisch onderzoek uitgevoerd aan het Huygenskwartier te Voorburg. Deze samenvatting beschrijft de belangrijkste resultaten en conclusies van het onderzoek. Voor de volledigheid verwijzen wij u ook naar hoofdstuk 5 effectenbeoordeling en hoofdstuk 6 conclusie.

Waaijer Projectrealisatie B.V. is van plan een deel van de bestaande panden te slopen en op de vrijgekomen locatie nieuwbouw te realiseren.

Tijdens de veldbezoeken zijn drie verschillende soorten vleermuizen waargenomen, de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis. De gewone dwergvleermuis is enkele keren kortstondig foeragerend waargenomen. De rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis zijn uitsluitend overvliegend waargenomen. Er zijn geen aanwijzingen gevonden gedurende de veldbezoeken dat er in het plangebied verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn.

In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen, essentieel foerageergebied of vliegroutes van vleermuizen vastgesteld.

Tijdens het onderzoek zijn louter enkele hoog overvliegende gierzwaluwen gezien. Laag vliegende en 'gierende' dieren zijn niet waargenomen. Gierzwaluwen hebben geen broedlocaties in het plangebied. Er is geen ontheffing van de wet natuurbescherming nodig om de werkzaamheden uit te kunnen voeren.

1. Inhoudsopgave

2.	Inleiding	5
2.1	Aanleiding	5
2.2	Doel van het onderzoek.....	5
2.3	Leeswijzer	5
3.	Opzet van het onderzoek	6
3.1	Onderzoeksgebied	6
3.2	Onderzoeksmethodiek vleermuizen	7
3.3	Onderzoeksmethodiek gierzwaluw	9
4.	Resultaten.....	11
4.1	Resultaten Vleermuis	11
4.2	Resultaten gierzwaluw.....	11
5.	Effectbeoordeling	13
5.1	Vleermuizen	13
5.2	Gierzwaluw	13
6.	Conclusie.....	14
7.	Literatuur en bronvermelding	15
	Bijlage I Aanbevelingen natuurvriendelijk bouwen	16

2. Inleiding

2.1 Aanleiding

Waaijer projectrealisatie B.V. is van plan een deel van de bestaande bebouwing te slopen en nieuwbouw te realiseren. Voordat een ruimtelijke ingreep uitgevoerd kan worden, moet bepaald worden of de uitvoering invloed kan hebben op beschermde soorten en/of gebieden. Hiervoor is het noodzakelijk te bepalen of er sprake is van de aanwezigheid van beschermde soorten of gebieden in, of in de nabijheid van het plangebied. In dit kader is een onderzoek opgestart om te bepalen of er bij de uitvoering van de werkzaamheden sprake is van overtreding van de Wet natuurbescherming. Het onderhavige rapport beschrijft de bevindingen en conclusie van dit nader onderzoek.

2.2 Doel van het onderzoek

Het doel is nader te onderzoeken of:

- in het plangebied of binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden verblijfplaatsen of nesten van beschermde soorten aanwezig zijn;
- de ingreep een effect heeft op de mogelijk aanwezige beschermde soorten;
- er maatregelen nodig zijn om een negatief effect op beschermde soorten te voorkomen of te verzachten;
- ontheffing van de Wet natuurbescherming benodigd is.

2.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is de aanleiding en het doel van het onderzoek besproken en in hoofdstuk 3 wordt het onderzoeksgebied en de gebruikte methodiek behandeld. Vervolgens worden de resultaten in hoofdstuk 4 uiteengezet. In hoofdstuk 5 is de effectbepaling weergegeven waarbij de resultaten van het nader onderzoek worden gespiegeld aan de verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming. Hoofdstuk 6 geeft de conclusie weer. Tot slot wordt een overzicht van de geraadpleegde literatuur gepresenteerd. In bijlage I worden suggesties gegeven voor natuurvriendelijk bouwen.

3. Opzet van het onderzoek

3.1 Onderzoeksgebied

In onderstaand figuur is een luchtfoto te zien waar het onderzoeksgebied is weergegeven in relatie tot de directe omgeving.

Figuur 1: Luchtfoto locatie plangebied ten opzichte van de directe omgeving.

Het plangebied (figuur 2) ligt in het centrum van Voorburg (provincie Zuid-Holland) en wordt omringd door woonwijken en wegen. Het plangebied zelf ligt tussen winkelstraat Herenstraat en Raadhuisstraat in.

Figuur 2: In het geel en zwart gearceerd het plangebied. In geel het deel dat blijft behouden, zwart gearceerd is de sloophlijn.

Het plangebied zelf bestaat uit een supermarkt, een bedrijfsverzamelgebouw (voormalig gemeentelijk servicecentrum) en enkele oudere winkelpanden met bovenwoningen. Het plangebied wordt in tweeën verdeeld door een voetgangerspassage. De wanden bestaan uit bakstenen (spouw)muren die gedeeltelijk, bij de supermarkt, zijn bedekt met ronde metalen platen. Het bedrijfsverzamelgebouw heeft gestucte muren en een plat dak, in een deel van de zijgevel zijn zes gierzwaluwnestkasten ingemetseld. De panden die behouden blijven hebben grotendeels gesloten dakbedekking in de vorm van dakpannen, hier is slecht één opening aanwezig. Men is voornemens het zwart gearceerde deel te slopen en hier nieuwbouw te realiseren.

3.2 Onderzoeksmethodiek vleermuizen

Bij het uitvoeren van dit onderzoek naar het voorkomen van beschermde vleermuissoorten en de functionaliteit van het leefgebied is gewerkt volgens de richtlijnen die zijn opgesteld door de provincies (Kennisdocumenten, BIJ12) en het landelijk vastgestelde vleermuisprotocol (Gegevensautoriteit Natuur, Zoogdiervereniging en Netwerk Groene Bureaus, 2017).

Het vleermuisonderzoek heeft plaats gevonden met behulp van een batdetector type Elekon Batlogger M met opnameapparatuur waarmee het mogelijk is de ultrasone geluiden van vleermuizen hoorbaar te maken. In de avond en de vroege ochtend, wanneer vleermuizen het meest actief zijn, kunnen daarmee verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden binnen een plangebied of een landschap worden vastgesteld.

De gierzwaluwstenen die potentiële verblijfplaatsen zijn voor vleermuizen, zijn alleen geschikt als zomer- en/of paarverblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuizen. Om die reden zijn drie bezoeken aan het plangebied gebracht. Een ochtendbezoek in het voorseizoen en twee avondbezoeken tijdens de paartijd. Deze laatste bezoeken zijn van zonsondergang tot drie uur daarna gedaan om eventuele uitvliegende dieren te kunnen zien en baltsgedrag waar te kunnen nemen.

Tijdens de quickscan kon de ruige dwergvleermuis niet worden uitgesloten. Daarom is gekozen om het veldbezoek naar paarverblijfplaatsen later, overlappend en aansluitend aan de bezoeken naar zomerverblijven te doen. Deze periode van bezoeken, één uur na zonsondergang, zijn niet nadelig voor de onderzoeksresultaten van de gewone dwergvleermuis aangezien deze de hele nacht door sociale geluiden maakt.

Tabel 1: Veldbezoeken vleermuizen, weersomstandigheden en bijzonderheden

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsondergang/ opgang	Weersomstandigheden	Aantal onderzoekers
1	01-06-2020	03:27 tot 05:27	05:27	Droog, 14° wind 2bft, helder	1
2	23-08-2020	20:51 tot 00:00	20:51	Droog, 19° wind 4bft, half bewolkt	1
3	17-09-2020	19:52 tot 22:52	19:52	Droog, 14° wind 2bft, helder	1

Het onderzoek is uitgevoerd door de ecooloog [REDACTED].

De onderzoeksinspanning is bepaald aan de hand van de uitkomst van de eerder door IDDS uitgevoerde quickscan (16 maart 2020, met kenmerk: R&O19112384/REI/rap2). Hieruit is gebleken dat enkel de oostelijke gevel van de binnenplaats geschikt is voor vleermuizen (figuur 3).

Figuur 3: potentie verblijfplaatsen vleermuizen (rode lijn)

Het vleermuisprotocol stelt dat in het donker 75% van het onderzoeksgebied te overzien moet zijn, anders moet een extra waarnemer of luisterkastje worden ingezet totdat hier wel aan voldaan is. Op basis hiervan is de onderzoeksinspanning bepaald. Hierbij is een strategische locatie (figuur 4) en looproute (figuur 5) bepaald om zodoende voldoende zicht over het onderzoeksgebied te krijgen.

Figuur 4: Strategisch gekozen locaties, gele ster (voorjaar)

Figuur 5: Looprouten paars (najaar)

3.3 Onderzoeksmethodiek gierzwaluw

Bij het uitvoeren van dit onderzoek naar het voorkomen van gierzwaluwen en de functionaliteit van het leefgebied is gewerkt volgens de richtlijnen die zijn opgesteld door de provincies (Kennisdocumenten, BIJ12) in combinatie met de soortinventarisatieprotocollen van het Netwerk Groene Bureaus.

Het nader onderzoek naar gierzwaluwen dient plaats te vinden tussen 15 mei en 15 juli, waarbij de periode tussen 1 juni en 15 juli het meest geschikt is. Voor 1 juni zijn nog niet alle vogels terug uit Afrika en na 15 juli zijn de eerste jongen in veel gevallen alweer uitgevlogen. Tussen 15 mei en 15 juli dienen drie bezoeken uitgevoerd te worden onder gunstige weersomstandigheden (droog en geen harde wind). Tussen de drie bezoeken moet minimaal 10 dagen zitten en één van deze drie bezoeken moet plaats vinden tussen 20 juni en 7 juli, dit is de periode waarin de meeste jongen aanwezig zijn op het nest. Verder moet het onderzoek twee uur voor zonsopgang tot zonsondergang uitgevoerd worden, waarbij is gebleken dat tussen 21:00 en 22:30 doorgaans de meeste activiteit plaats vindt. Tijdens en direct na periode met langdurige kou en regen is het zinloos om een bezoek te brengen, de gierzwaluwen zijn dan doorgaans elders (tot 1000km verderop) op zoek naar voedsel.

Indien noodzakelijk wordt het plangebied opgedeeld in deelgebieden of voor meer onderzoeker gekozen om het hele plangebied te kunnen overzien. In ieder deelgebied worden de potentiële nesten van gierzwaluwen minimaal 15 tot 30 minuten in de gaten gehouden. Tijdens het observeren worden invliegende dieren genoteerd. Gierzwaluwen die op (grote hoogte) langs of overvliegen, worden niet meegeteld in het onderzoek.

Het nader onderzoek is uitgevoerd door de ecologen [redacted] en [redacted]. Tabel twee geeft de bezoeken weer, evenals het tijdstip en de weersomstandigheden.

Tabel 2: Onderzoek momenten, weersomstandigheden en bijzonderheden

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsondergang	weersomstandigheden
1	31-05-2020	19:53 tot 22:00	21:53	Droog, zonnig, 2bft, 18°
2	12-06-2020	20:03 tot 22:15	22:03	Droog, zonnig, 1bft, 19°
3	02-07-2020	20:07 tot 22:07	22:07	Droog, half bewolkt, 4bft, 17°

In figuur 6 zijn de potentiële verblijfplaatsen van gierzwaluwen weergegeven doormiddel van een rode lijn en een rode stip. Aan de hand van deze locaties zijn twee strategische locaties gekozen waar de ecologen voldoende zicht hadden om de potentiële verblijfplaatsen te zien.

Figuur 6: Potentiële verblijfplaatsen Gierzwaluwen (rode lijn en stip) en locaties onderzoekers (gele ster).

4. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van de veldbezoeken besproken worden per soortgroep. Binnen de soortgroepen zal ieder bezoek besproken worden om zo een compleet beeld te schetsen van de situatie in het plangebied.

4.1 Resultaten Vleermuis

De zicht- en audio waarnemingen van de uitgevoerde bezoeken worden hieronder per bezoek uiteengezet. De onderzochte vleermuissoorten en bijbehorende functies zijn weergegeven in tabel 3.

Tabel 3: Overzicht van de onderzochte functies (groen) per vleermuissoort

Soort / functie	Zomer	Paar	Kraam	Winter	Vliegroute	Foerageer gebied
Gewone dwergvleermuis						
Ruige dwergvleermuis						
Gewone grootoorvleermuis						
Meervleermuis						
Laatvlieger						

Bezoek 1: Zomerverblijven

Op 1 juni vond het ochtendbezoek plaats. Tussen 3:31 en 3:41 zijn twee opnames gemaakt van een gewone dwergvleermuis. Verder was er geen activiteit. Er zijn geen invliegende dieren gezien. Een verblijfplaats is niet vastgesteld.

Bezoek 2: Zomer- en paarverblijven

In de nazomer vond het eerste bezoek plaats op 23 augustus, waarbij gezocht werd naar zomer- en paarverblijfplaatsen. Er zijn geen uitvliegende vleermuizen gezien. Ook zijn er geen baltende vleermuizen waargenomen. Een verblijfplaats is niet vastgesteld.

Bezoek 3: Zomer- en paarverblijven

Op 17 september vond het derde en laatste bezoek naar zomer- en paarverblijfplaatsen plaats. Er zijn geen uitvliegende vleermuizen waargenomen. Van de gewone en de ruige dwergvleermuis zijn wel enkele opnames gemaakt. Allen zonder baltsgeluid. Een verblijfplaats is niet vastgesteld.

4.2 Resultaten gierzwaluw

In deze paragraaf wordt per bezoek uiteengezet of en zo ja wat er is waargenomen tijdens de drie veldbezoeken.

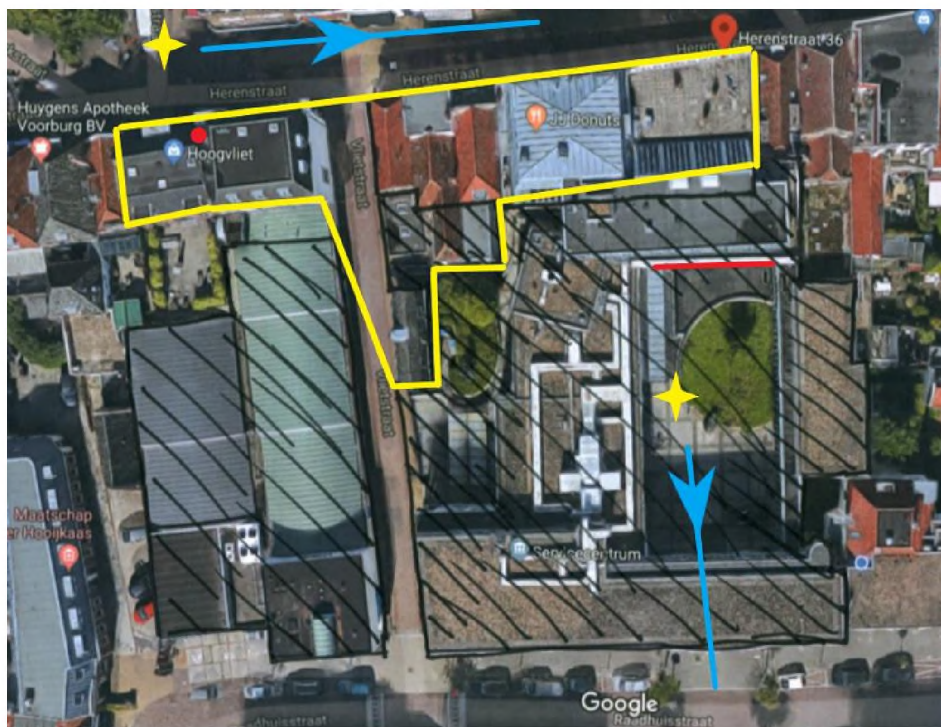
Bezoek 1 31 mei 2020

Tijdens het eerste bezoek zijn door beide ecologen geen gierzwaluwen waargenomen.

Bezoek 2 12 juni 2020

Tijdens het tweede bezoek zijn drie gierzwaluwen hoog overvliegend waargenomen ten noorden van het plangebied. Deze zijn lopend gevolgd om te zien of zij lager zouden gaan vliegen wat zou kunnen duiden op een nestlocatie. Dit was niet het geval, de gierzwaluwen verdwenen uit het zicht. Figuur 7 geeft aan in welke richting de onderzoekers zijn gelopen om

de overvliegende gierzwaluwen te volgen.

Figuur 7: Blauwe lijn geeft de looprichting aan om vliegende gierzwaluwen te volgen

Bezoek 3 2 juli 2020

Tijdens het derde bezoek, de periode waarin de meeste gierzwaluwen hun jongen hebben, zijn eveneens geen gierzwaluwen waargenomen in het plangebied. Er zijn geen nesten van gierzwaluwen vastgesteld.

5. Effectbeoordeling

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek per soortgroep getoetst aan de verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming (Wnb). Op die manier wordt bepaald of het noodzakelijk is een ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen.

5.1 Vleermuizen

In deze paragraaf wordt per functie die een gebied kan vervullen voor vleermuizen aangegeven of er een ontheffing noodzakelijk is. Het gaat om de functies verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes.

Verblijfplaatsen

In artikel 3.5, vierde lid, van de Wnb is opgenomen dat het verboden is voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van o.a. vleermuizen te beschadigen of te vernielen. Tevens is het verboden dieren opzettelijk te verstoren. Binnen het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Hiermee is het uitgesloten dat als gevolg van de geplande werkzaamheden verblijfplaatsen fysiek worden aangetast en individuen opzettelijk worden verstoord.

Foerageergebied

Foerageergebied wat essentieel is voor het voortbestaan van een verblijfplaats van vleermuizen mag niet zomaar worden verwijderd. Indien het foerageergebied essentieel is, is het verwijderen hiervan ontheffingsplichting. Het verwijderen van het foerageergebied kan namelijk tot gevolg hebben dat de verblijfplaats niet langer als zodanig kan functioneren omdat het alternatieve foerageergebied verder weg ligt, waardoor de vleermuizen teveel energie verliezen omdat ze langer moeten vliegen. Ook kan het huidige foerageergebied een zodanig hoog insectenaanbod hebben dat een kolonie vleermuizen hiervan afhankelijk is. Het verwijderen van essentieel foerageergebied leidt in dat geval tot het beschadigen of vernielen van verblijfplaatsen, zoals opgenomen in artikel 3.5, tweede lid, van de Wet natuurbescherming. Het plangebied is enkele keren kortstondig bezocht door een gewone dwergvleermuis om te foerageren. De nabije omgeving is veel geschikter als foerageergebied. Dit in combinatie met de korte tijdsduur van het foerageren maakt het plangebied geen essentieel foerageergebied. De voorgenomen werkzaamheden zullen geen negatief effect hebben op essentieel foerageergebied van vleermuizen.

Vliegroute

Ook een vliegroute kan essentieel zijn voor het voortbestaan van een verblijfplaats. Doordat een kolonie gedwongen wordt om te vliegen, kan de kolonie besluiten de verblijfplaats te verlaten om een beter alternatief te vinden. Indirect wordt door het verwijderen of onderbreken van de vliegroute een verblijfplaats aangetast. Er zijn geen aanwijzingen gevonden gedurende de veldbezoeken dat er in het plangebied een vliegroute van vleermuizen aanwezig is. Het plangebied vormt ook geen lijnvormig element wat leidt naar een foerageergebied. De geplande werkzaamheden hebben dan ook geen invloed op een vliegroute van vleermuizen. De ontwikkeling leidt niet tot overtreding van de verbodsbepalingen in de Wnb.

5.2 Gierzwaluw

De gierzwaluw stenen en losse dakpan in het plangebied worden door gierzwaluwen niet gebruikt als nestlocatie. Tijdens slechts één van de drie veldbezoeken zijn hoog overvliegende gierzwaluwen waargenomen. De geplande ontwikkelingen hebben geen negatief effect op nestlocaties van gierzwaluwen.

6. Conclusie

In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen, essentieel foerageergebied of vliegroutes van vleermuizen vastgesteld. Voor vleermuizen is geen ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Een overzicht van de vleermuis bevindingen is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 4: Overzicht van de functies van het plangebied voor vleermuizen

Soort	Zomer	Paar	Kraam	Winter	Vliegroute	Foerageer gebied
Gewone dwergvleermuis	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Ruige dwergvleermuis	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Gewone grootoorvleermuis	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Meervleermuis	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Laatvlieger	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee

In het plangebied zijn geen nestlocaties van gierzwaluwen aangetroffen. Voor gierzwaluwen is geen ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig om de werkzaamheden uit te kunnen voeren.

7. Literatuur en bronvermelding

Literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocumenten Soorten - Natuurbescherming, versie 1.0, 1 juli 2017, BIJ12, Utrecht

Broekhuizen, S. e.a., 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren.

Diets, C., Kiefer, A, 2017. Veldgids Vleermuizen van Europa. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Internetbronnen

www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/soortinventarisatieprotocollen

www.telmee.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.zoogdiervereniging.nl

www.sovon.nl

www.vogelbescherming.nl

www.bij12.nl

www.waarneming.nl

Bijlage I Aanbevelingen natuurvriendelijk bouwen

Naast de consequenties die voortkomen uit de Wet natuurbescherming geven wij in relatie tot de voorgenomen ontwikkelingen de volgende aanbevelingen met als doel de ecologische structuren in de omgeving te versterken.

Vleermuizen

Nieuwbouw

Spouwmuren zijn uitermate geschikt voor vleermuizen. Geschikte permanente verblijfplaatsen kunnen worden gecreëerd door bij de nieuwbouw een spouwmuur te realiseren van ten minste 2 centimeter diep. Invliegopeningen in de vorm van open stootvoegen van 1,5 tot 2 cm breed geven dwergvleermuizen toegang tot de spouwmuur. Laatvliegers hebben wat meer ruimte nodig om in te vliegen, namelijk tussen de 1,8 en 2 centimeter. Bij het gebruik van isolatie aan de binnengevel is het noodzakelijk ervoor te zorgen dat er kunststof gaas wordt aangebracht met een maaswijdte van 3 tot 10 millimeter om vleermuizen de mogelijkheid te bieden te zich vast te klampen. De stootvoegen moeten zich op ten minste 3 meter hoogte bevinden en niet boven ramen of deuren geplaatst.

Als het niet gewenst is dat vleermuizen zich vrij door de spouwmuur bewegen, is het in metselen van vleermuisstenen een goed alternatief. De ruimte in een inmetzelsteen is beperkt. Het is dan ook raadzaam inmetzelstenen te koppelen zodat een grotere verblijfplaats ontstaat.

Renovatie

Als een bestaande spouwmuur wordt geïsoleerd blijft er vaak te weinig ruimte over om nog te kunnen functioneren als potentiële verblijfplaats voor vleermuizen. Het is dan nog wel mogelijk in metselstenen aan te brengen tussen het binnen- en buitenblad van de spouwmuur.

Boeiboorden of gevelbetimmering kan ook een verblijfplaats bieden aan vleermuizen. Door een opening van 2,5 centimeter vrij te houden tussen de gevel en de betimmering wordt een potentiële verblijfplaats gerealiseerd. Het is belangrijk dat de vleermuizen grip hebben, dus de wand moet ruw zijn.

Gierzwaluw

Voor gierzwaluwen kan onder andere gebruik gemaakt worden van inmetselfkasten in de gevel en nestpannen op het dak. De neststenen kunnen zowel zichtbaar als onzichtbaar in de gevel worden verwerkt.

Bij het aanbrengen van neststenen in de gevel is het van belang rekening te houden met de mate van opwarming van de neststenen. De neststenen moeten bij voorkeur in noordelijk of oostelijk gerichte gevels worden aangebracht of onder de schaduw van een overstek.

Ook in nestpannen op het dak kan de temperatuur snel oplopen. Deze moeten onder geen beding op zuidelijk of westelijk gerichte daken worden gelegd. De kans is groot dat de jongen dit niet overleven. Zeker als de daken zijn geïsoleerd, kan warmte niet meer ontsnappen en is oververhitting een reëel gevaar. Gaten in overstekken en dakgootomlijstingen bieden goede mogelijkheden voor gierzwaluwen om te nestelen. De temperatuur in dit soort betimmeringen is beter gereguleerd en het is goed aan te vliegen door de soort.

Huismus

Voor huismussen kan heel gemakkelijk nestruimte worden gerealiseerd door het (ver)plaatsen van vogelschroot tot onder de derde rij dakpannen. Op deze manier wordt voldaan aan het Bouwbesluit, maar blijft het dak beschikbaar voor de huismus. Bij huismussen moet rekening worden gehouden met de eisen die de soort stelt aan zijn omgeving. Om te kunnen functioneren als broedlocatie moet op zeer korte afstand voldoende dekking en voedsel aanwezig in de vorm van inheemse bomen en planten. Soorten als liguster, lijsterbes, sleedoorn, meidoorn en vlier zijn hier heel geschikt voor.

Insectenhôtels

Door insectenhôtels te plaatsen in een voedselrijke omgeving met veel inheemse bloemen kunnen insecten worden gelokt. Het is van belang om goed te letten op de grootte en diepte van het insectenhôtel en deze te plaatsen op een zonnige plek om deze succesvol te laten zijn. Een insectenhôtel kan de diversiteit lokaal vergroten en de insecten vormen een goede voedselbron voor vogels en vleermuizen.

Checklist groen bouwen

Verstedelijking draagt bij aan het verlies van biodiversiteit, maar de bouw biedt ook kansen. Voor sommige dieren zijn onze steden en dorpen zelfs het belangrijkste leefgebied. Daar kan iedereen een steentje aan bijdragen.

Met de Checklist Groen Bouwen kan iedere bouwonderneming, architect of projectontwikkelaar zijn projecten en ontwerpen natuurvriendelijker maken. Het beantwoorden van enkele simpele ja/nee vragen leidt tot eenvoudige soortbeschermingsmaatregelen.

Kijk voor meer informatie op:
www.checklistgroenbouwen.nl
www.bouwnatuurinclusief.nl